

**УДК 336.025; 330.46**

**JEL: D53, F36, G11, G12, G14, G24**

**DOI 10.33244/2617-5940.1.2022.7-34**

**А. І. Гулей,**

*д-р екон. наук, професор,*

*Українська міжбанківська валютна біржа,*

*Західноукраїнський національний університет*

*e-mail: a.guley@uice.com.ua*

**ORCID ID 0000-0003-0703-8936;**

**Л. В. Діденко,**

*канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри*

*фінансових ринків та технологій*

*e-mail: luda\_didenko81@ukr.net*

**ORCID ID 0000-0003-3535-4266;**

**А. С. Ясентюк,**

*здобувачка вищої освіти другого*

*(магістерського) рівня,*

*Державний податковий університет*

*e-mail: nastysha17fin@ukr.net*

**ORCID ID 0000-0002-3254-4761**

## **РОЗВИТОК ФІНАНСОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ ПІД ВПЛИВОМ ФІНАНСОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ**

*Фінансовий ринок здійснює значний вплив на розвиток усіх секторів економіки нашої держави. Тому саме його ефективний розвиток є необхідною умовою сталого функціонування економіки країни загалом, а отже, успішне функціонування фінансових інституцій на фінансовому ринку сприятиме сталому розвитку всіх економічних процесів.*

*Метою статті є дослідження ключових аспектів розвитку фінансового ринку України у контексті впливу фінансових технологій.*

*Основними завданнями цього дослідження є:*

- охарактеризувати сутність та структуру фінансового ринку України;
- проаналізувати ключові показники розвитку секторів фінансового ринку України;
- визначити подальші перспективи розвитку українського фінансового ринку під впливом впровадження фінансових технологій.

У роботі були використанні такі методи дослідження: методи теоретичного узагальнення і порівняння – для визначення сутності та змісту основних понять; графічного аналізу – для наочного відображення отриманих результатів; статистичного аналізу – для дослідження функціонування фінансового ринку України та зіставлення фактичних даних звітного і попередніх років.

Науково-практична значимість одержаних результатів полягає у тому, що основні положення, наведені у статті, можуть слугувати основою для вдосконалення розвитку фінансового ринку України з використанням фінансових технологій.

**Ключові слова:** фінансовий ринок, технології, економіка, глобалізація, інтеграція.

## **A. Guley, L. Didenko, A. Yasentiuk. ASSESSMENT OF THE CURRENT STATE OF THE FINANCIAL MARKET OF UKRAINE AND ITS INFLUENCE ON ITS DEVELOPMENT OF FINANCIAL TECHNOLOGIES**

*The financial market has a significant impact on the development of all sectors of our economy. Therefore, its effective development is a necessary condition for the sustainable functioning of the country's economy as a whole, and therefore the successful functioning of financial institutions in the financial market will contribute to the sustainable development of all economic processes.*

*The aim of the article is to study the key aspects of the development of the financial market of Ukraine in the context of the impact of financial technologies.*

*The main objectives of this study are:*

- describe the nature and structure of the financial market of Ukraine;*
- to analyze key indicators of development of sectors of the financial market of Ukraine;*
- to determine further prospects for the development of the Ukrainian financial market under the influence of the introduction of financial technologies.*

*The following research methods were used in the work: methods of theoretical generalization and comparison – to determine the essence and content of basic concepts; graphic analysis – to visualize the results; statistical analysis – to study the functioning of the financial market of Ukraine and compare the actual data of the reporting and previous years.*

*The scientific and practical significance of the obtained results is that the main provisions presented in the article can serve as a basis for improving the development of the financial market of Ukraine with the use of financial technologies.*

**Keywords:** *financial market, technologies, economy, globalization, integration.*

## **1. Актуальність дослідження**

Суспільний розвиток сучасних країн формується під впливом глобалізаційних зрушень, процесів економічної, фінансової інтеграції та все більшим впровадженням фінансових технологій. Результатом глобального кругообігу капіталів і пов'язаних з ними послуг продовжує формуватися новий рівень взаємозалежності економік різних країн світу. Зростаючі масштаби фінансових ресурсів обертаються в різноманітних галузях економічної активності і справляють дедалі більший вплив на розвиток світового господарства загалом. Разом з цим продовжує відбуватися постійний рух і перерозподіл ресурсів між учасниками міжнародних економічних відносин. Саме тому фінансовий ринок є надзвичайно важливим для всіх економічних процесів, що спостерігаються сьогодні в світі. Він є

основним елементом сучасної економіки та невід'ємною частиною економічного зростання, адже всі суб'єкти певною мірою взаємодіють один з одним, і від якості та ефективності цієї взаємодії залежить його подальший розвиток. Чим краще та швидше відбувається ця взаємодія, тим успішнішою є робота фінансового ринку.

Важливим також є залучення та перетворення тимчасово вільних фінансових активів у фінансові активи. Завдяки цьому відбувається перерозподіл фінансових ресурсів. Це допомагає суб'єктам отримати необхідні фінансові ресурси з метою задоволення власних потреб. А саме залучення коштів з метою подальшого розвитку, створення доданої вартості або ж бажання використати кошти для задоволення власних потреб.

На сучасному етапі розвитку фінансовий ринок переживає складні часи та характеризується високою нестабільністю, що викликана багатьма факторами. Наступна дестабілізація може спонукати нові фінансові кризи, що є досить небезпечним для всіх країн світу. Отже, організація внутрішнього фінансового ринку є одним з найважливіших факторів забезпечення стабільного зростання національної економічної системи України. Фінансові технології покликані покращити роботу ринку на всіх рівнях і галузях. Проте це питання є мало дослідженим та потребує детальнішого аналізу, чим і зумовлена актуальність.

**Аналіз останніх досліджень та публікацій.** Великої уваги дослідженню особливостей розвитку фінансового ринку під впливом новітніх технологій, його проблем та подальших перспектив у наукових працях приділено такими вченими та науковцями, як: Т. Боровик, Є. Войнова, О. Деревко, Л. Кравченко, Ю. Коваленко, О. Лютий, С. Онишко, І. Рекуненко, І. Чуницька, І. Школьник та ін. Їх напрацювання становлять вагомий внесок у формування концептуальних засад розвитку фінансового ринку, однак на сьогодні окремі питання щодо розробки практичних рекомендацій розвитку фінансового ринку України в сучасних умовах

глобалізації, впровадженнь фінансових технологій вимагають удосконалення та подальшого комплексного дослідження.

**Метою статті** є дослідження основних аспектів розвитку фінансового ринку України, а також впливу на нього фінансових технологій у сучасних умовах.

Для розкриття мети та досягнення поставлених завдань у статті використані такі *методи дослідження*: методи узагальнення, порівняння та системного підходу – для визначення змісту основних понять і дослідження економічних процесів на фінансовому ринку; метод графічного відображення – для наочного відображення результатів дослідження; метод статистичного аналізу та коефіцієнтний метод – для порівняння фактичних даних звітного і попередніх років з метою дослідження сучасного стану фінансового ринку України та функціонування основних його учасників.

Наша держава перебуває на тому етапі розвитку, коли потрібно здійснювати чіткі стратегічні кроки з врахування новітніх тенденцій для того, щоб втримати свої позиції та досягти нових на світовому фінансовому ринку. Для підвищення конкурентоспроможності України на міжнародній арені доцільно поставити мету розвитку країни як світового фінансового центру з виділенням спеціалізації за основними чотирма напрямками, а саме: на операціях з цінними паперами, страхуванні міжнародних торгових потоків, ісламських фінансових послугах, операціях з китайською валютою ренмінбі. Проте варто зауважити, що у процесі покращення підходів щодо функціонування фінансового ринку всі дії мають здійснювати органи державної влади, опираючись на досвід високорозвинених країн світу з урахуванням національних особливостей.

## **2. Результати дослідження**

### **2.1. Головні аспекти розвитку вітчизняного фінансового ринку**

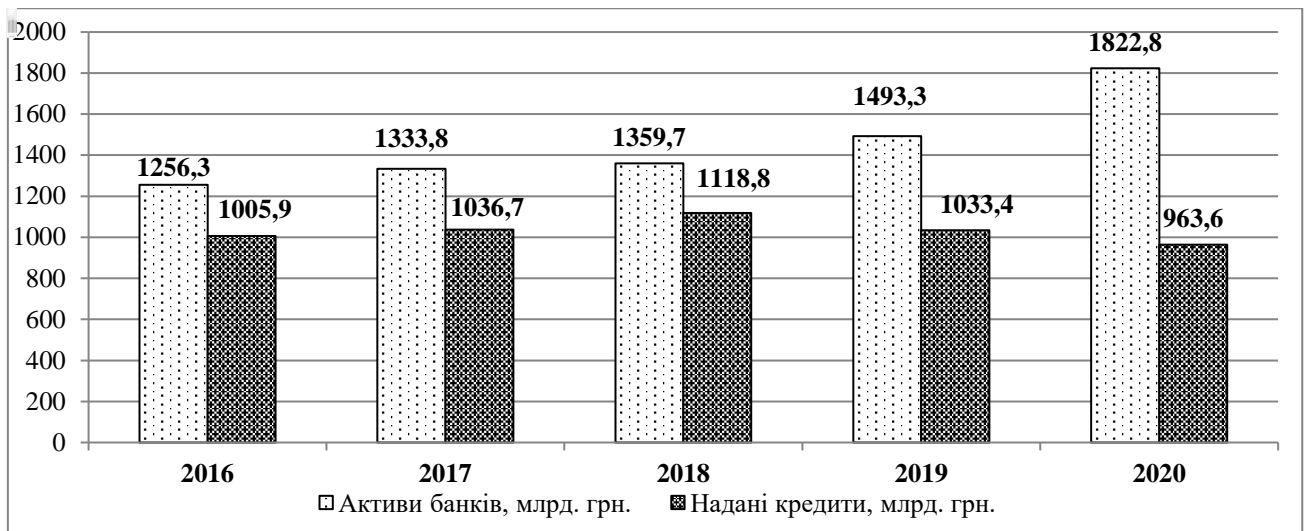
На сучасному етапі розвитку фінансовий ринок України є не достатньо розвинений за характеристикою впровадження фінансових технологій. Тому потрібно провести аналіз сучасного його стану з перспективами майбутнього

активного впровадження новітніх фінансових технологій. Саме розвинений фінансовий ринок забезпечує майбутній розвиток національної економіки загалом, адже економіка при правильному фінансовому ринку насичується коштами як резидентів, так і нерезидентів. Він є вигідним для всіх суб'єктів економічної діяльності. За допомоги розвиненого фінансового ринку приватний бізнес може залучати на кращих умовах необхідні кошти та фінансування, активно залучаючи кошти в перспективні проєкти, що в майбутньому є продуктами з високою доданою вартістю, через капіталізацію економіки державна влада отримує більше коштів, посередники отримують власний прибуток під час обслуговування інших учасників фінансового ринку, а населення отримує найвигідніші умови для кредитування, або ж отримують альтернативні варіанти збереження та збільшення власного заощаджень.

Доцільним є проаналізувати сфери фінансового ринку за одним із ключових ознак. Так, звичайно, найбільш активними учасниками фінансового ринку виступають банківські установи, страхові компанії, а також фондові біржі, адже саме вони акумулюють переважаючу питому частку фінансових ресурсів, а також мають безпосередній вплив на інвестиційний клімат країни, розвиток виробництва та на добробут населення в державі.

Проведемо аналіз активів банківської системи України (рис. 2.1.1).

Відповідно до даних рис. 2.1.1 можемо зазначити, що активи банківської системи України збільшились на 45,1 % за аналізований період, це відбулось за рахунок приросту державних цінних паперів, а також контррахунків у НБУ. Зі свого боку зниження величини кредитів 2020 року відбулось через карантинні обмеження, обсяг яких становив 963,6 млрд грн, що на 6,7 % менше за показник 2019 року та на 4,2 % менше за показник 2016 року. Ще одним чинником, що сприяв зниженню доларизації кредитів були надання нових кредитів у національній валюті та її зміцнення на валютному ринку.



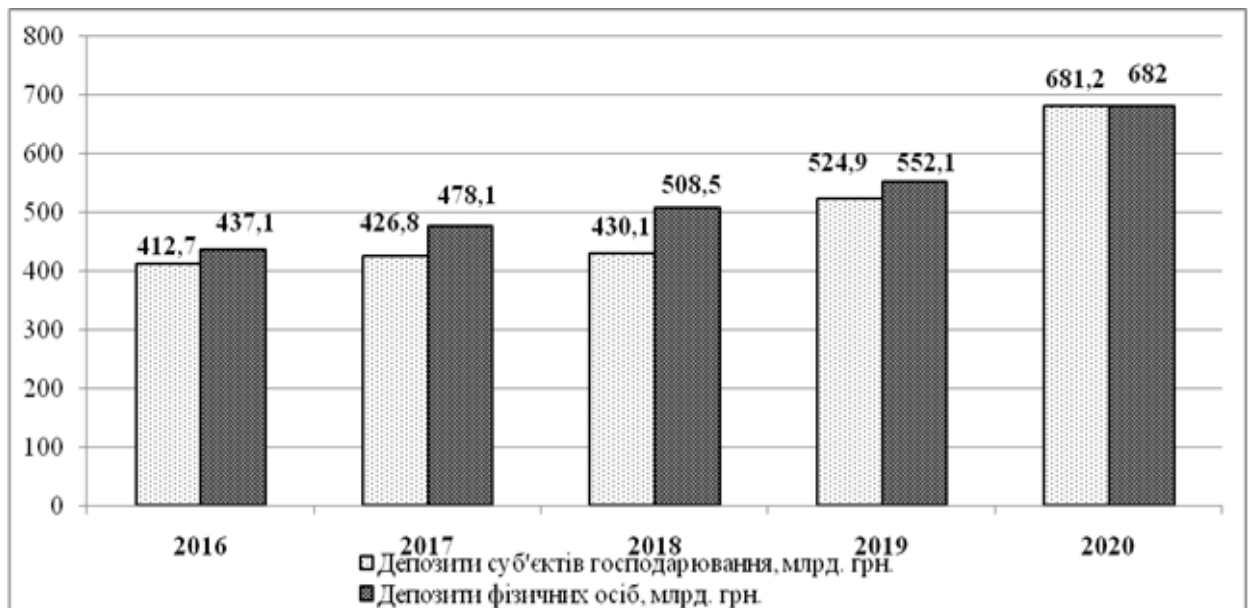
**Рис. 2.1.1. Динаміка активів банківської системи України за період 2016-2020 роки, млрд грн**

*Джерело: [7].*

Як свідчать дані рис. 2.1.2, величина депозитів мала сталу тенденцію до збільшення, зокрема приріст депозитів суб'єктів господарювання за 2016–2020 роки становив 65,1 %, депозитів фізичних осіб – 56,0 %, що підтверджує факт підвищення довіри до банківської сфери внаслідок поліпшення курсових та інфляційних очікувань.

Стимулюючими факторами до підвищення величини депозитів також були бажання фізичних осіб захистити власний капітал, отримавши при цьому додатковий дохід. Найвищий приріст депозитів у національній валюті бізнесу був у банках з приватним капіталом та ПриватБанку.

Отже, проаналізувавши основні показники банківської системи України, можемо стверджувати про її активний розвиток, зокрема активи банківської системи України зросли на 45 % за досліджуваний період. Відмітимо, що депозитний ринок розвивається швидшими темпами за кредитний, оскільки приріст депозитів становив 60,4 %, а величина кредитів зменшилась на 4 %.



**Рис. 2.1.2. Динаміка складу депозитів юридичних та фізичних осіб в Україні за період 2016–2020 роки, млрд грн**

*Джерело: [7].*

Відповідне зниження доларизації депозитів та кредитів пов'язано з підвищенням довіри споживачів до національної валюти та укріплення її курсу на валютному ринку. Щодо уповільнення темпів розвитку кредитного ринку, то це пов'язано з високими ставками за кредитами для фізичних осіб, а також коронакриза, що внесла свій негативний вплив на роботу сектору підприємництва та сприяла зниженню доходів юридичних і фізичних осіб.

Страховий ринок України ще перебуває на етапі свого розвитку. Він має свої переваги та певні недоліки:

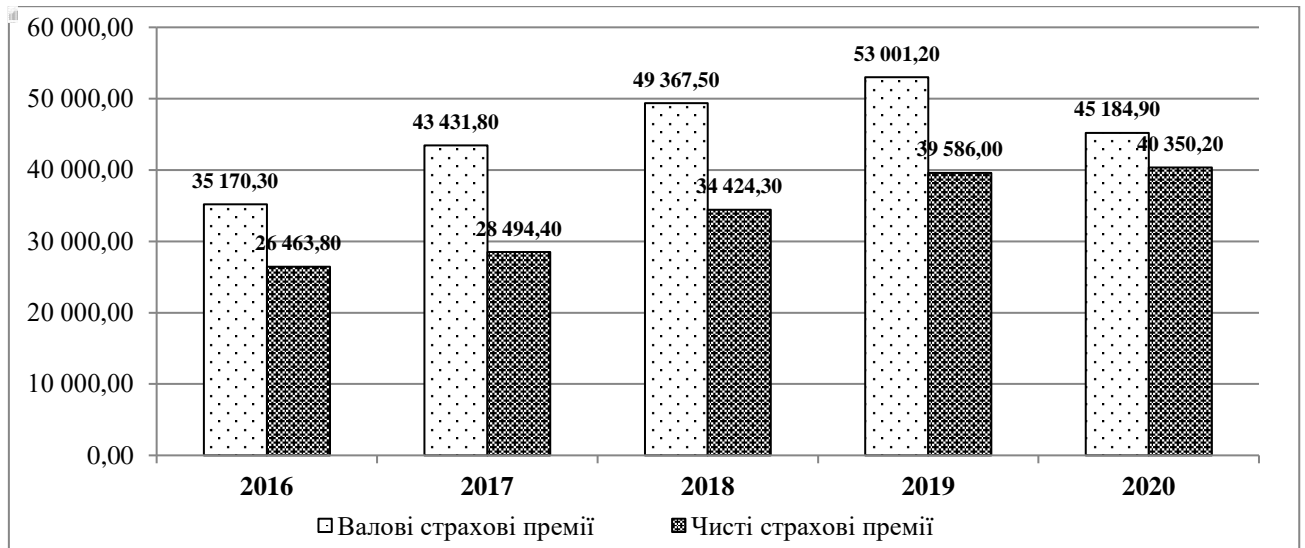
- по-перше, темпи його зростання відстають від темпів зростання економіки;
- по-друге, він займає незначну частку у ВВП країни.

Але разом з тим національний страховий ринок має досить значний потенціал для свого розвитку. Результати діяльності страхового ринку яскраво відображає динаміка страхових виплат і страхових платежів, які виступають одними з основних показників функціонування страховиків.



Обсяг валових страхових премій 2018 року становили 34 424,3 млн грн (69,7 % від валових страхових премій), 2017 року – 28 494,4 млн грн (65,6 %). Валові страхові премії за період з 2016 по 2019 рр. зросли на 23 265,2 млн грн. 2019 року вони становили у 53 001,2 млн грн, а 2020 р. – лише 45 184,9 млн грн.

Тобто до 2020 р. спостерігалася позитивна тенденція щодо даних показників (рис. 2.1.3).



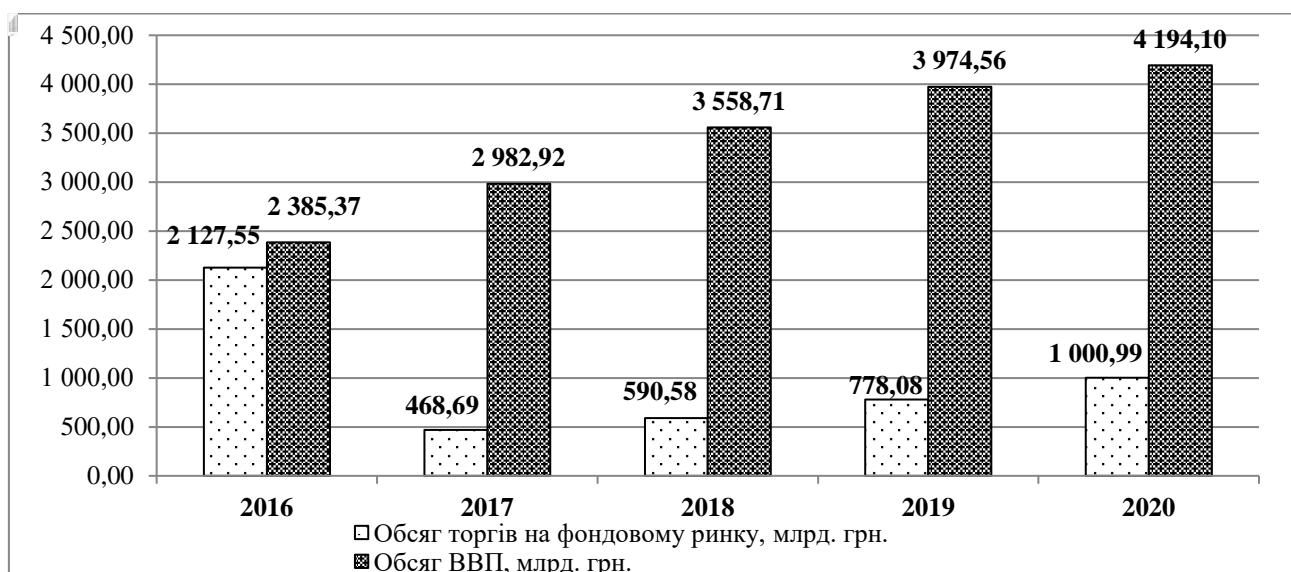
**Рис. 2.1.3. Динаміка валових та чистих страхових премій на страховому ринку України за період 2016–2020 рр., млн грн**

*Джерело: побудовано автором за даними [7].*

Дослідження сучасного стану розвитку страхового ринку України показують, що впродовж 2016–2020 років на страховому ринку України спостерігається стійка динаміка до зменшення страхових компаній як «non-life», так і «life». Разом з тим, незважаючи на це, основні показники діяльності страховиків, такі як страхові премії та страхові виплати, характеризувалися позитивною тенденцією.

Далі розглянемо фондовий ринок, який характеризується насамперед обсягом біржової торгівлі цінними паперами. Динаміка розвитку фондового ринку України у 2016–2020 роках свідчить про досить суттєве зниження

обсягів торгів на ринку цінних паперів 2017 року та відновлення позитивної динаміки зростання з 2018 року (рис. 2.1.4).



**Рис. 2.1.4. Динаміка торгів на фондовому ринку України за період 2016–2020 рр., млрд грн**

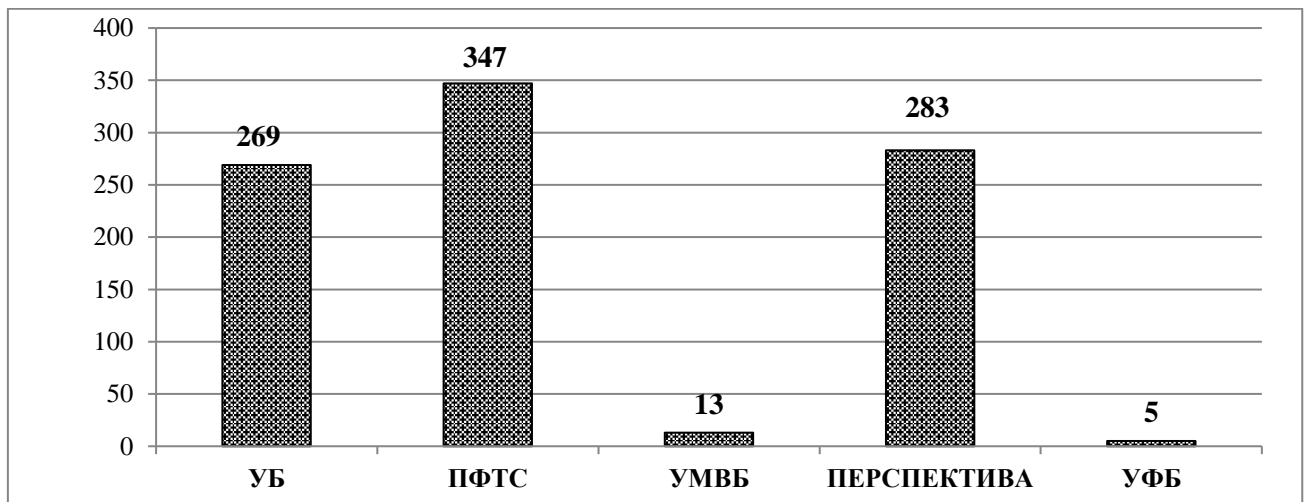
*Джерело: побудовано автором за даними [1].*

Отже, 2017 року загальний обсяг торгів на фондовому ринку зменшився на 72,2 %, порівняно з відповідним показником 2016 року, та становив лише 15,7 % валового внутрішнього продукту в той час, коли за попередній період – 112,1 %. Основною причиною такого різкого зниження була відмова врахування депозитних сертифікатів Національного банку України в розрахунках обсягу торгів, хоча їх обсяг у попередньому році становив 48,3 %.

Важливим індикатором фондового ринку є індекси, які дають можливість оцінити загальну ситуацію на фондовому ринку. Індекс ПФТС за 2020 рік знизився на 2 %, а індекс УБ зріс на 4 %.

2020 року найбільшу кількість випусків цінних паперів було включено до біржових списків АТ «Українська біржа» (29,3 %), ПрАТ «ФБ «Перспектива» (30,9 %) та АТ «ФОНДОВА БІРЖА ПФТС» (37,8 %) (рис. 2.1.5).

Упродовж останніх п'яти років спостерігається консолідація торгівлі цінними паперами на двох організаторах торгівлі «Перспектива» та «ПФТС». 2020 року, порівняно з 2019, питома вага обсягів торгів АТ «Фондова біржа «ПФТС» і ПрАТ «Фондова біржа «Перспектива» становила 99,28 % та збільшилась на 0,54 %.



**Рис. 2.1.5. Розподіл кількості випусків цінних паперів, які включено до біржових списків організаторів торгівлі, станом на 31.12.2020, шт.**

*Джерело: побудовано автором за даними [1].*

Дослідивши показники фондового ринку України, можна зробити висновок про те, що сьогодні він є не досить розвиненим і має безліч проблем, які стримують його розвиток.

Отже, варто зазначити, що на цьому етапі розвитку фінансового ринку України йому властиві значні розриви у розвитку окремих сегментів. Це зі свого боку призводить до фінансової дестабілізації на ринку. Фінансовий ринок України має значну кількість проблем, а тому потребує впровадження послідовних дій, що забезпечуватимуть його ефективний розвиток. Однією з ключових проблем є політична та економічна нестабільність, які насамперед перешкоджають його нормальному функціонуванню, а також призводять до зниження рівня довіри населення до ринку.

## **2.2. Вплив фінансових технологій на розвиток фінансового ринку**

Пандемічна криза COVID-19 призвела до того, що всі держави почали більш активно видозмінювати традиційно сталі застосовані моделі та більше орієнтуватись на технології, у зв'язку з цим 2020 року весь світ спостерігав такі ключові тенденції (за даними Pulse of FinTech H2 2020) [9; 10]:

- прискорення цифрового прийняття, включаючи попит на рішення для електронних платежів та безконтактних банківських послуг;
- кардинальна зміна поведінки споживачів, включаючи використання платформ електронної комерції, цифрових каналів обслуговування клієнтів та електронних гаранцій;
- зростання вкладення інвестицій у FinTech та партнерства з боку корпорацій, які прагнуть пришвидшити свої зусилля щодо трансформації усієї фінансової системи;
- підвищена увага з боку урядів та регуляторних органів щодо того, як розвивається FinTech та що потрібно зробити для підтримки змін.

З огляду на розвиток фінансових технологій існують ще деякі важливі наслідки для фінансових ринків.

По-перше, фінансові технології видозмінюють реалізацію функцій фінансової системи фінансовими інституціями, змінюють не лише структуру, а й можливості, традиції і правила. Це проявляється насамперед у зміні методології роботи установ, у зміні традиційних навичок і звичок користувачів, у переважній зміні інструментів фінансових регуляторів, певних вимог і правил тощо. Тобто з'являються нові перспективи та нові бізнес-моделі для економічних суб'єктів.

По-друге, переваги і наслідки розвитку фінансових технологій можна побачити у сферах децентралізації, фінансової інклюзивності, прозорості та ефективності функціонування. Під час децентралізації і перерозподілу централізованих фондів технологічні досягнення підвищують відстеження фінансових потоків і ефективності їх використання.

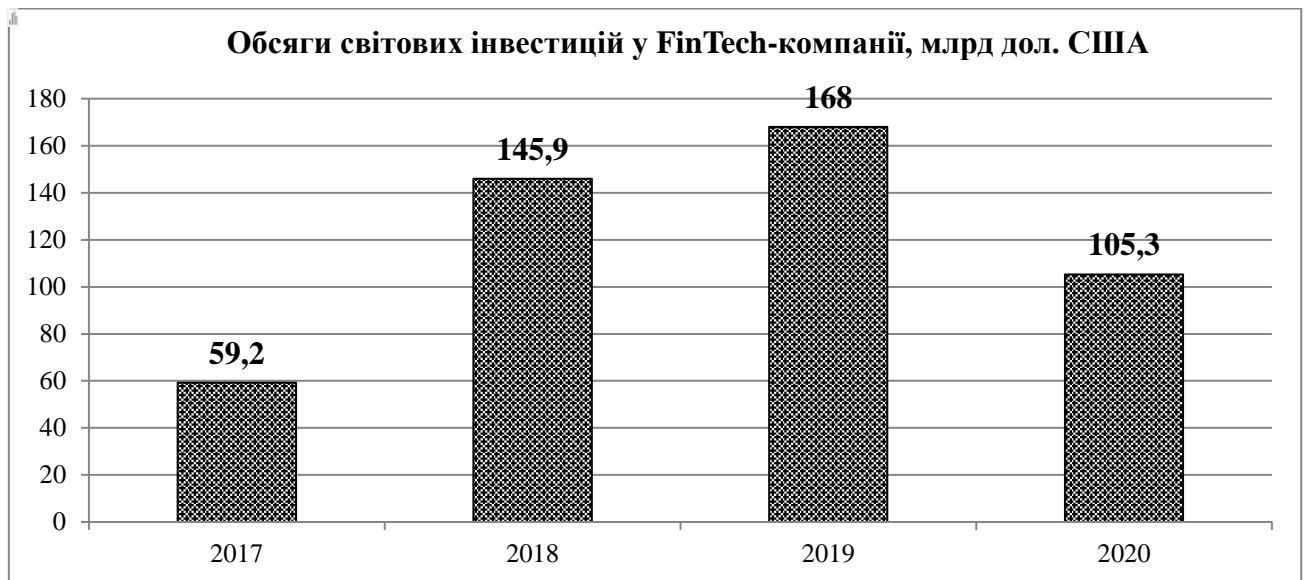
По-третє, фінансові технології покращують якість та доступ до безмежного числа фінансових послуг у всіх сегментах та галузях фінансової системи. Завдяки фінансовій інклюзивності це стає можливо і в найвіддаленіших та найдепресивніших регіонах, де проживає лівова частка населення без доступу здійснення миттєвих, оперативних фінансових операцій. У таких регіонах частка населення, що володіє мобільними телефонами, може перевищувати частку населення, що має фізичний доступ до банку та банківського рахунку. І тоді в такому випадку мобільний банкінг дозволяє користувачам оперативно та миттєво одержати кредит чи здійснити будь-яку покупку тощо.

Тенденції зростання популярності фінансових технологій зумовлені постійним запровадженням новітніх інновацій для задоволення попиту клієнтів у технологіях, підвищення зручності та якості користування, зростання ефективності та скорочення трансакційних витрат. Ці тренди викликали появу нових учасників світового фінансового ринку – FinTech-компаній та цифрових екосистем. Світові інвестиції в FinTech 2020 року становили 105,3 млрд дол. (2 861 угод), що на 37 % (або на 62,7 млрд дол.) менше порівняно з 2019 роком (рис. 2.2.1).

Після повільного старту на початку 2020 року інвестиції у FinTech-компанії під кінець року зросли за рахунок збільшення обсягу венчурного капіталу до 42,3 млрд дол., що на 5,5 % більше за показники 2019 року. Однак попри зростання ваги приватних інвесторів, ангельських інвестицій та венчурних фондів основним джерелом для фінансування FinTech-компаній залишаються власні кошти.

Упродовж 2020 року інтерес до рішень Regtech (технології, які полегшують і покращують управління регулюючими процесами у фінансовій галузі) стрімко зростає, це пояснюється тим, що компанії працюють над пришвидшенням цифровізації процесів для підтримки змін бізнесу та споживчих вимог, шукають ефективні й економічно доцільні способи управління своїми регуляторними вимогами під впливом зміненого бізнесу.

Цей зростаючий інтерес збільшив фінансування Regtech 2020 року до 10,6 млрд дол., що перевищило показник попереднього 2019 року на 3,5 млрд дол.



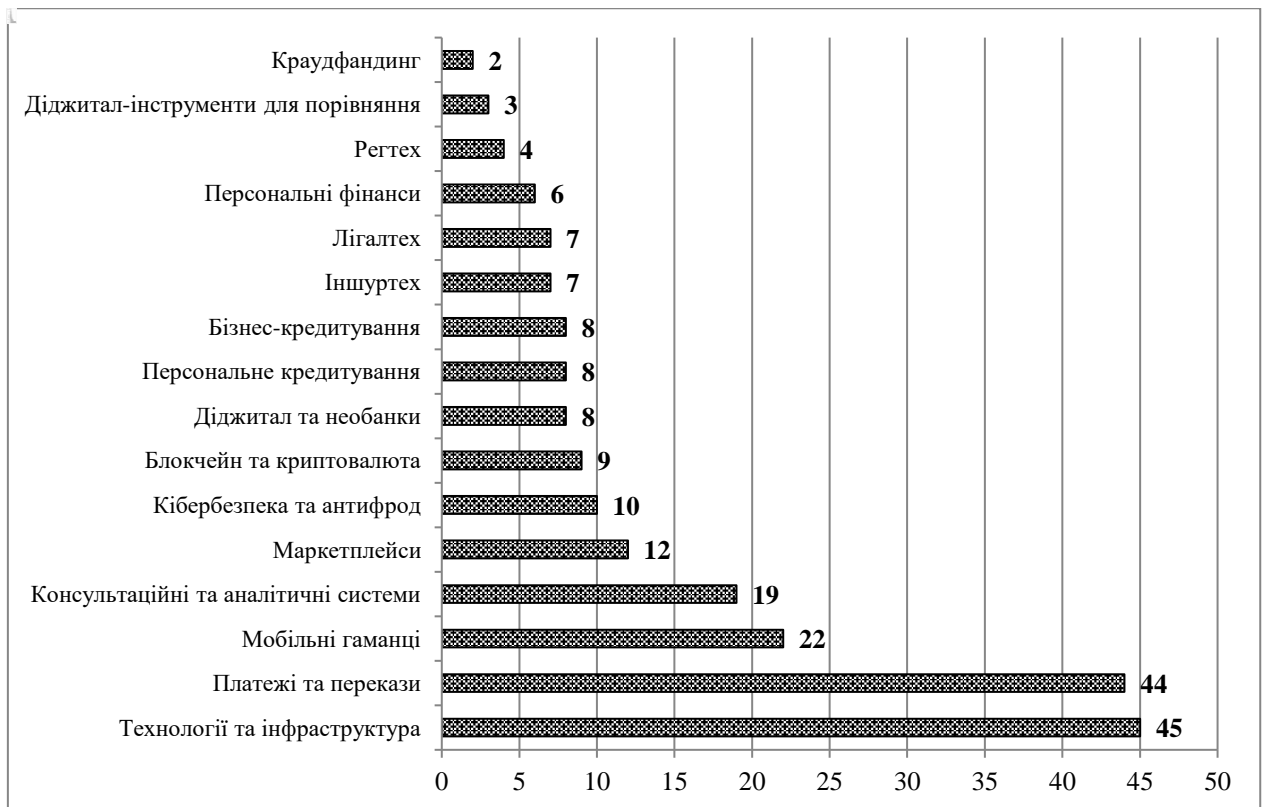
**Рис. 2.2.1. Сукупні обсяги інвестицій у FinTech-компанії за 2017–2020 рр., млрд дол.**

*Джерело: [10].*

Інвестиції в Insurtech (технології та інструменти, які дозволяють підвищити ефективність функціонування страхової сфери: оптимізувати збитки, автоматизувати ризики, визначати ступінь ризиків тощо) зросли не так значно, а саме з 14,3 млрд дол. 2019 року до 14,5 млрд дол. 2020 року, попри значне падіння кількості угод. Обсяги вкладень в інші сфери знизились, що частково було спричинено тривалістю адаптації учасників галузі до нових реалій ринку.

Відправною точкою для запровадження фінансових технологій в Україні була криза 2008–2009 років, унаслідок якої в Україні розпочали свою діяльність перші гравці серед FinTech-проектів. Здебільшого ці стартапи орієнтувалися на напрям платежів та переказів і є широко поширеними на ринку позик, включаючи P2P кредитування [12].

Структуру напрямів діяльності FinTech-компаній в Україні за результатами 2020 року приведено на рис. 2.2.2.



**Рис. 2.2.2. Структура напрямів діяльності FinTech-компаній в Україні у 2020 році, кількість компаній**

*Джерело: побудовано автором за даними [2].*

Найпопулярнішим напрямом функціонування FinTech-компанії 2020 року стало упровадження новітніх технологій, удосконалення інфраструктури фінансового ринку (45 компаній) та грошові платежі і перекази (44 компанії). Отже, кількість платіжних сервісів та платформ грошових переказів стабільно зростає і станом на 2019–2020 рр. збільшилась на 14 %, а сфера технологічної інфраструктури – на 20 %.

Останніми роками значне підвищення продемонструвала порівняно новий сегмент для України LegalTech (галузь бізнесу, що спеціалізується на IT-обслуговуванні юридичної діяльності та в наданні споживачам юридичних послуг). Це викликано потребою у діджиталізації юридичних послуг і переходу їх у режим онлайн [2, с. 17].

Перспективи впровадження LegalTech в Україні є очевидними та необхідним, адже такий напрям дозволяє підвищити правову грамотність

населення, ефективність і якість роботи юристів, та й загалом усієї судової системи (зокрема, більшість типових, шаблонних і одноманітних паперів можна розробляти та заповнювати автоматично за допомогою LegalTech). Наприклад, такий агрегатом, як OblavaBot (телеграм-бот) допомагає здійснити швидкий, оперативний та якісний пошук адвоката на слідчу дію. А платформа AxDraft може підготувати пакет документів для масштабних бізнес-угод. Такі IT-рішення з кожним роком в Україні збільшуються, що дозволяє впевнено говорити про перспективність і необхідність впровадження таких технологій.

Натомість другий рік поспіль спостерігається зниження зацікавленості до технологій блокчейну та криптовалют. Так само і до компаній у сфері консалтингу й аналітичних систем, які були популярними серед стартапів минулих років.

Інтенсифікували свою діяльність маркетплейси та краудфандингові платформи. Для багатьох компаній під час карантинних обмежень неодмінним був якнайшвидший перехід у digital-канали, тому інтернет-майданчики були одними з найкращих рішень для цього [2, с. 17].

Функціонування FinTech-компаній створює деякі певні загрози конкурентним позиціям традиційних банків на ринку фінансових послуг, але водночас є одним з вирішальних чинників розвитку сучасного банківництва.

З одного боку, банки мають більш суттєвий досвід та відносно надійну і перевірену інфраструктуру, володіють визначеною фінансовою базою щодо оцінки ризиків, процесів та інструментів управління, дотримання нормативних вимог тощо. А з іншого боку, Fintech-компанії виступають більш мобільними та гнучкими, активніше впроваджують інноваційні технології, краще пристосовані до нововведень для вирішення різноманітних галузевих проблем. Водночас накопичений банками досвід та лояльна клієнтська база мають неабияку значущість для FinTech-проектів [8].

Це сприяє покращенню якості та швидкості обслуговування клієнтів, автоматизації засобів управління, підвищенню рівня захищеності від



шахрайських махінацій і кібератак. Банки так само можуть надати вагому допомогу FinTech-бізнесу у розширенні інфраструктури, підвищенні капіталу та доступу до клієнтської бази даних. Великі банки постійно нарощують і збільшують інвестиції в розробці технологій або укладають угоди з FinTech-компаніями, основними перевагами яких є інноваційність, швидкість, інклюзивність, інфраструктура, побудована для цифрових технологій. Усе це сприяє необхідності широкого застосування FinTech-проектів у банківській сфері, яка зазнає радикальних перетворень і реструктуризації, а також переходу до платформи, орієнтованої на споживачів, яка може сприяти фінансовій інтеграції.

Приватбанк – один із найяскравіших прикладів успішного впровадження технологій. Установа пропонує послуги не лише в Україні, а й в інших європейських країнах. Це перший банк, який розробив і впровадив спеціалізований додаток «Приват24», запровадив Apple Pay в Україні і дав можливість здійснювати онлайн-платежі за допомогою Liqpay.

Сильним конкурентом ПриватБанку на ринку фінансових технологій є Райффайзен банк Аваль. Це український банк великої австрійської холдингової групи, який працює в Україні з початку 1991 року та на січень 2019 року включав 498 діючих філій. 2018 року банк впровадив нову платформу інтернет-банкінгу Raiffeisen Online – настільну версію та мобільний додаток для Android та iOS. 2020 року відбувся запуск нового мобільного додатку для бізнес-сегменту Raiffeisen Business Online та розроблення дебетової картки «Райфкартка+».

На вітчизняному банківському секторі присутній ще один унікальний приклад запровадження FinTech – Monobank, який нині працює у складі Universal bank. Банк створений з ініціативи екстоп-менеджерів ПриватБанку, які вирішили залишити свої посади після націоналізації. Monobank (спільний проєкт Fintech Band і Universal bank) був одним із перших, хто розпочав співпрацю з Apple Pay. Станом на квітень 2021 року кількість користувачів

Монобанк з активними гривневими рахунками становить більше 3,5 млн осіб [6].

Розвиток FinTech активно підтримується рядом різноманітних ініціатив та заходів НБУ. Ним у липні 2020 року затверджено Стратегію розвитку фінтеху в Україні до 2025 року.

Основні фактори успішної реалізації Стратегії:

- перехід операторами фінансового ринку на програму відкритого банкінгу та інструменти дистанційної ідентифікації;
- запровадження регуляторної «пісочниці» та зростання кількості інноваційних продуктів, які будуть протестовані нею, до 16–20 на рік;
- розширення спектра використання інноваційних фінансових технологій у регуляторних процесах;
- підвищення цифрової та фінансової грамотності українців, а також рівня підготовки професійних кадрів;
- вступ Національного банку України до Глобальної мережі фінансових інновацій (GFIN) .

Основними напрямками Стратегії є розвиток cashless економіки, досягнення високого рівня фінансової і цифрової грамотності та невідворотній напрям до сталої FinTech-екосистеми [7].

Курс України на повномасштабну діджиталізацію та розуміння слабких сторін поточної діджитал-інфраструктури ставить одним з ключових питань розвитку в Україні сталої FinТес-екосистеми.

упродовж 2021 року, попри вплив пандемії COVID-19, фінансові інституції та регулятори досягли значного успіху в частині Стратегії розвитку фінансового сектору України до 2025 року відповідно до затвердженого графіка.

Отже, фінансові технології автоматизують різні процеси у будь-якій сфері, підвищують інклюзивність (доступність) надаваних послуг не тільки у великих містах, а і в кожному куточку країни. Застосування дистанційних каналів обслуговування клієнтів сприятиме скороченню витрат на оплату

праці працівників та інші супутні витрати. Пандемічна криза стала ключовим рушієм змін для інвестицій у FinTech упродовж 2020–2021 рр., враховуючи прискорення тенденцій розвитку фінансових технологій.

### **2.3. Перспективи подальшого розвитку фінансового ринку України в контексті впровадження фінансових технологій та з акцентом євроінтеграції**

Проведений аналіз розвитку фінансового ринку України показав, що він має досить низькі показники функціонування, а також цю ситуацію ускладнюють масштабні глобалізаційні процеси. Разом з тим наступне зростання економіки є неможливим без впровадження новітніх фінансових технологій.

До основних проблем, що стоять на заваді розвитку фінансового ринку України, належать [12]:

- обмеженість інструментів у частині заходів впливу щодо недотримання вимог до платоспроможності, які виявлені за результатами пруденційного нагляду на фінансових ринках;
- відсутність необхідних механізмів, що виводять з ринку небанківських фінансових послуг фінансових установ, які недотримуються своїх зобов'язань перед споживачами ринків небанківських фінансових послуг і тим самим створюють суттєві системні ризики для сектору;
- недосконалість інформаційно-комунікаційних технологій у разі взаємодії із суб'єктами ринку;
- недостатність інформації та знань у користувачів фінансових послуг, які необхідні для обґрунтованого вибору необхідної фінансової послуги, а також оцінки рівня власних ризиків та майбутніх зобов'язань під час здійснення вибору фінансової послуги;
- невідповідний рівень наближення регуляторного середовища фінансового ринку до міжнародних стандартів регулювання та нагляду в частині державного регулювання і нагляду відповідно до стандартів IAIS, IOPS та Solvency II;

– недостатній розвиток національної системи професійної сертифікації актуаріїв і недостатня кількість кваліфікованих актуаріїв на ринку страхових послуг, здатних виконувати актуарні розрахунки на високопрофесійному рівні;

– збільшення ризиків, пов'язаних з фінансовою нестабільністю, зокрема неповернення пенсійних активів, які розміщені на відповідних депозитних рахунках банківських установ, до яких Національним банком України введено тимчасову адміністрацію або по яких було прийнято рішення про їх ліквідацію та обмежений вибір фінансових інструментів, які придатні для інвестування в них пенсійних коштів, через відставання розвитку ринку капіталу від потреб інституційних інвесторів;

– незначний розвиток та поширення корпоративних недержавних пенсійних фондів.

Невисокий рівень конкурентоспроможності України на світовому фінансовому ринку переважно є наслідком недорозвиненості її внутрішнього фінансового ринку. Ключові фактори розвитку ринку (надійність банківської системи, стан регулювання фондового ринку, доступність усіх фінансових послуг і можливість залучення ресурсів через локальний ринок капіталів) є значно нижчими, ніж в інших країнах.

Подальший багатовекторний розвиток фінансового ринку України потребує комплексного підходу для усунення зазначених вище причин. У сучасних реаліях фінансовий сектор працює в умовах прийнятої 2020 р. «Стратегії розвитку фінансового сектору України до 2025 року» [11], заходи якої орієнтовані на реформування фінансового сектору завдяки фінансовим технологіям та з акцентом на інтеграцію до ЄС.

На нашу думку, якщо відбудеться реалізація хоча б якоїсь частки запланованих у цій Стратегії заходів, то фінансовий ринок повинен перейти на певний значно новий якісний рівень, проте невирішеним питанням залишається зростання конкурентоспроможності України на світовому фінансовому ринку. До прикладу, зменшення показників експорту

фінансових послуг у 2,5 раза 2020 р., порівняно з 2015 р., зокрема страхових послуг, однозначно свідчить про значне зменшення світової конкурентоспроможності. З іншого боку, на сьогодні відбувається вжиття всіх санкційних заходів фінансового сектору, які, на думку урядовців, повинні зміцнити самих фінансових посередників, відповідно, результат цього може бути лише через певний час.

Залежно від вибраної спеціальності необхідно почати адаптацію вищої освіти, курсів підвищення кваліфікації, процес вивчення зарубіжного досвіду надання фінансових послуг. Обов'язково варто запровадити вивчення таких іноземних мов, які є офіційними мовами ООН (англійська, арабська, іспанська, китайська, російська і французька), а також сформувані підвищення кількості бюджетних місць на спеціальності міжнародних економічних відносин, фінансів, програмування, іноземних мов, які є базовими для міжнародного фінансового центру.

Паралельно з цим держава має слідувати спеціальній програмі щодо податкового стимулювання, зокрема стратегічних напрямів у вибраних центрах, що автоматично сконцентрує усіх відповідних фінансових посередників. У реаліях України досить важливо, щоб саме декларативним способом заявлена державна стратегія відповідала реаліям.

До спеціальних заходів, що підвищують конкурентоспроможність вітчизняного фінансового ринку на світовому, можна віднести такі:

1. Підвищити загальну конкурентоспроможність країни завдяки змінам фінансових послуг відповідно до потреб бізнесу, впровадити фінансові інновації, розширити види фінансових послуг. Для цього необхідним є створення агентства фінансових інновацій з наявністю експертів найвищого професіонального щабля, під час звернення до якого автоматично будуть вноситись корективи до законодавства щодо надання можливості запровадження окреслених фінансових інновацій у діяльність відповідного фінансового посередника [6].

2. Забезпечити доступність фінансових послуг та зрозумілість доступів до кредитів в Україні, що можна здійснити завдяки впровадженню онлайн-обслуговуванню як резидентів, так і нерезидентів.

3. Підвищити стійкість банків через забезпечення достатнього обсягу власного капіталу (за відсутності надлишкового); збалансованості структури активів та пасивів за строками і сумами; належного відповідного рівня рентабельності діяльності банку та його підтримки. Частково це легше зробити в економіці, саме що розвивається, а для України, на жаль, сьогодні ситуація ускладнюється не досить сприятливою економічною ситуацією [15].

4. Поліпшити дію законних прав, що може бути здійснене завдяки удосконаленню законодавства щодо забезпечених угод, неплатоспроможності, фідучіарної передачі права власності на об'єкт, фінансового лізингу, дебіторської заборгованості та прямого переказу дебіторської заборгованості, угод з тимчасовим зберіганням права власності. Також необхідним є забезпечити ведення реєстрів фідучіарної передачі права власності на об'єкт, угод щодо фінансового лізингу, дебіторської заборгованості і прямого переказу дебіторської заборгованості, договорів з тимчасовим зберіганням права власності, які є вагомими для третіх осіб, заставного забезпечення [3].

Глибину кредитної інформації, згідно зі Стратегією [11], вже покращують, що має позитивно відобразитись на однойменному індексі, такі ж позитивні зрушення відслідковуються і за часткою дорослих, що зареєстровані в кредитному бюро, а також часткою дорослих, що внесені в кредитний реєстр.

Відповідно до джерела [4; 14] необхідно в кредитну інформацію в Україні внести такі дані:

- інформація фінансовим посередникам про фірми та приватні особи, які бажають взяти кредит;
- кредитна історія (як позитивна, так і негативна);

– дані про пов'язані компанії з фінансовими інститутами за останні два роки. Вартість інформації повинна бути нижчою за 1 % доходу на душу населення. Повинна забезпечуватись належна доступна інформація для самих позичальників про власну кредитну історію.

Банкоматно-термінальна система в Україні користується значним попитом, тому доцільним є розширення цього покриття, зокрема в сільській місцевості, або забезпечувати дистанційне та віртуальне обслуговування клієнтів віддалених місць. У сучасних реаліях України підвищення витратної частини бюджету родини, на жаль, досить важко фінансовим інституціям акумулювати національні депозитні кошти, тому стратегія оперування має зосереджуватись на іноземних ринках, що виступає певним виходом. Важливо також українським фінансовим посередникам і надалі працювати над іміджем надійності і формувати довіру, зокрема, до банківських установ.

На рівні держави влада повинна стимулювати соціально-економічне зростання в країні, що збільшить благополуччя населення, результатом чого зростатиме дохідна частина бюджету сім'ї. Важливим є проведення політики зменшення облікової ставки, а також оптимізації діяльності так, щоб отримати можливість підвищити ставку за депозитами [13].

Сьогодні Україна стала значно відкритою для іноземних фінансових посередників, що виявилось у збільшенні обсягів імпорту фінансових послуг, що позитивно впливає на конкурентоспроможність України на світовому фінансовому ринку [5]. Такий процес, на нашу думку, є доцільним. Весь час фінансові посередники повинні працювати над збільшенням власних активів, відповідно, вітчизняні компанії не є винятком.

**Висновки.** Фінансовий ринок є основним елементом сучасної економіки розвинених країн. Сам фінансовий ринок, його структурна складова відрізняється залежно від країни, проте його роль є значно важливою. Фінансовий ринок – це ринок, на якому продаються та купуються фінансові інструменти. На ньому формується ціна на фінансові активи, врівноважується попит та пропозиція на них. За допомогою ринку

відбувається переміщення ресурсів від одних суб'єктів до інших та акумуляція активів.

Достатньо розвинений фінансовий ринок забезпечує майбутній розвиток національної економіки, адже економіка при ефективному фінансовому ринку насичується коштами як резидентів, так і нерезидентів. Є вигідним для всіх суб'єктів економічної діяльності, завдяки йому приватний бізнес може залучати на кращих умовах необхідні кошти та фінансування, активно залучає кошти в перспективні проекти, що в майбутньому є продуктами з високою доданою вартістю, внаслідок капіталізації економіки державний уряд отримує більше коштів, фінансові посередники отримують власний прибуток під час обслуговування решти суб'єктів фінансового ринку, а населення отримує кращі умови для кредитування або ж альтернативні варіанти збереження та збільшення власних ресурсів.

На цьому етапі розвитку фінансового ринку України йому властиві значні розриви у розвитку окремих сегментів. Це зі свого боку призводить до фінансової дестабілізації на ринку. Фінансовий ринок України має значну кількість проблем, а тому потребує впровадження послідовних дій, що забезпечуватимуть його ефективний розвиток. Однією з ключових проблем є політична й економічна нестабільність, які насамперед перешкоджають його нормальному функціонуванню, а також призводять до зниження рівня довіри населення до ринку.

Фінансові технології автоматизують різні процеси у будь-якій сфері, підвищують інклюзивність (доступність) надаваних послуг не тільки у великих містах, а і в кожному куточку країни. Застосування дистанційних каналів обслуговування клієнтів сприятиме скороченню витрат на оплату праці працівників та інші супутні витрати. Пандемічна криза стала ключовим рушієм змін для інвестицій у FinTech упродовж 2020–2021 рр., враховуючи прискорення тенденцій розвитку фінансових технологій.

Для підвищення розвитку FinTech на фінансовому ринку взагалі та підвищення рівень України зокрема на міжнародній арені доцільно



поставити мету розвитку країни як світового фінансового центру з виділенням спеціалізації за основними двома напрямками, а саме: на операціях з цінними паперами, страхуванні міжнародних торгових потоків. Проте варто зауважити, що у процесі покращення підходів щодо функціонування фінансового ринку всі дії мають здійснювати органи державної влади, опираючись на досвід високорозвинених країн світу з урахуванням національних особливостей.

### СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аналітичні дані щодо розвитку фондового ринку. *Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку*. URL: <https://www.nssmc.gov.ua/news/insights/>
2. Каталог фінтах-компаній України 2020. Українська асоціація фінтех та інноваційних компаній. URL: [https://drive.google.com/file/d/1YxWMuhyGfxUIS8j7JOFRAcM\\_VU4](https://drive.google.com/file/d/1YxWMuhyGfxUIS8j7JOFRAcM_VU4)
3. Doing Business 2018: Getting Credit – Legal Rights Questionnaire. 2018. URL: <http://www.doingbusiness.org/~media/WBG/DoingBusiness/Documents/Methodology/Survey-Instruments/DB18/DB18-Legal-Rights-Creationquestionnaireen.pdf?la=en>
4. Литвин О. Нові підходи до шляхів підвищення ефективності банківської системи України. *Механізми забезпечення ефективності та конкурентоспроможності банківської системи та економіки України*: монографія / за заг. ред. д-р екон. наук Г. Т. Карчевої. Київ: ДВНЗ «Університет банківської справи», 2019. С. 279–287.
5. Литвин О. Україна в системі міжнародних економічних відносин в умовах інституціоналізації та глобальної конвергенції. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Міжнародні зв'язки*. 2019. № 1 (49). С. 36–40.
6. Офіційний сайт Monobank. URL: <https://www.monobank.ua/dashboard?lang=uk>

7. Офіційний вебсайт Національного банку України. URL: <http://www.bank.gov.ua>
8. Овчаренко В. Аналіз банківської галузі: конкурентна перевага банків, які впровадили FinTech в свою діяльність. 2019. URL: [https://kse.ua/wpcontent/uploads/2019/04/BFE\\_Thesis\\_final\\_Ovcharenko-Valeriiia.pdf](https://kse.ua/wpcontent/uploads/2019/04/BFE_Thesis_final_Ovcharenko-Valeriiia.pdf)
9. Pulse of FinTech H1'20. September 2020. URL: <https://assets.kpmg/content/dam/kpmg/xx/pdf/2020/09/pulseof-FinTechh12020.pdf>
10. Pulse of FinTech H2'20. February 2021. URL: <https://assets.kpmg/content/dam/kpmg/xx/pdf/2021/02/pulse-of-fintech-h2-2020.pdf>
11. Стратегія розвитку фінансового сектору України до 2025 року. URL: [https://mof.gov.ua/storage/files/Strategija\\_financovogo\\_sectoru\\_ua.pdf](https://mof.gov.ua/storage/files/Strategija_financovogo_sectoru_ua.pdf)
12. Україна втратила свої позиції у світовому рейтингу конкурентоспроможності. Вебсайт. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2021/10/9/652410/>
13. Балицька М. В., Бровенко К. С. Фінансові технології як драйвер розвитку фінансових ринків. *Інвестиції: практика та досвід*. 2021. С. 59–65. URL: [http://www.investplan.com.ua/pdf/9\\_2021/11.pdf](http://www.investplan.com.ua/pdf/9_2021/11.pdf)
14. Шевченко О. М. Світові тенденції розвитку ринку фінансових технологій та особливості його функціонування в Україні. *Ефективна економіка*. URL: [http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/6\\_2021/88.pdf](http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/6_2021/88.pdf)
15. Куликовський Я. Фінансовий ринок, фінансові інновації та стабільність сучасного фінансового ринку: кваліфікаційна робота. Національний університет «Києво-Могилянська академія». URL: [http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/20380/Kulikovskiy\\_Bakalavrskaya\\_robota.pdf?sequence=1&isAllowed=y](http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/20380/Kulikovskiy_Bakalavrskaya_robota.pdf?sequence=1&isAllowed=y)

## Reference

1. Analytical data on stock market development. *National Commission on Securities and Stock Market*. URL: <https://www.nssmc.gov.ua/news/insights/>

2. Catalog of fintech companies of Ukraine 2020. Ukrainian Association of Fintech and Innovation Companies. URL: [https://drive.google.com/file/d/1YxWMuhyGfxUIS8j7JOFRacM\\_VU4](https://drive.google.com/file/d/1YxWMuhyGfxUIS8j7JOFRacM_VU4)
3. Doing Business 2018: Getting Credit – Legal Rights Questionnaire. 2018. URL: <http://www.doingbusiness.org/~media/WBG/DoingBusiness/Documents/Methodology/Survey-Instruments/DB18/DB18-Legal-Rights-Creationquestionnaireen.pdf?la=en>
4. Litvin O. (2019). New approaches to ways to increase the efficiency of the banking system of Ukraine. *Mechanisms for ensuring the efficiency and competitiveness of the banking system and the economy of Ukraine*, 279–287.
5. Litvin O. (2019). Ukraine in the system of international economic relations in the conditions of institutionalization and global convergence. *Bulletin of the Taras Shevchenko National University of Kyiv. International relations*. 1 (49). 36–40.
6. Official website of the Monobank. URL: <https://www.monobank.ua/dashboard?lang=uk>
7. Official website of the National Bank of Ukraine. URL: <http://www.bank.gov.ua>
8. Ovcharenko V. (2019). Banking industry analysis: the competitive advantage of banks, which implemented FinTech. URL: [https://kse.ua/wpcontent/uploads/2019/04/BFE\\_Thesis\\_final\\_Ovcharenko-Valeriia.pdf](https://kse.ua/wpcontent/uploads/2019/04/BFE_Thesis_final_Ovcharenko-Valeriia.pdf)
9. Pulse of FinTech H1'20. September 2020. URL: <https://assets.kpmg/content/dam/kpmg/xx/pdf/2020/09/pulseof-FinTechh12020.pdf>
10. Pulse of FinTech H2'20. February 2021. URL: <https://assets.kpmg/content/dam/kpmg/xx/pdf/2021/02/pulse-of-fintech-h2-2020.pdf>
11. Strategy for the development of the financial sector of Ukraine until 2025. URL: [https://mof.gov.ua/storage/files/Strategija\\_financovogo\\_sectoru\\_ua.pdf](https://mof.gov.ua/storage/files/Strategija_financovogo_sectoru_ua.pdf)
12. Ukraine has lost its position in the world competitiveness ranking. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2021/10/9/652410/>

13. Balytska M. V., Brovenko K. S. (2021). Finansovi tekhnolohii yak draiver rozvytku finansovykh rynkiv. *Investytsii: praktyka ta dosvid*. 9. URL: [http://www.investplan.com.ua/pdf/9\\_2021/11.pdf](http://www.investplan.com.ua/pdf/9_2021/11.pdf)

14. Shevchenko O. M. (2021). Svitovi tendentsii rozvytku rynku finansovykh tekhnolohii ta osoblyvosti yoho funktsionuvannia v Ukraini. *Efektyvna ekonomika*. 6. URL: [http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/6\\_2021/88.pdf](http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/6_2021/88.pdf)

15. Kulikovskiy Ya. Finansovyi rynek, finansovi innovatsii ta stabilnist suchasnoho finansovoho rynku: kvalifikatsiina robota. Natsionalnyi universytet «Kyievo-Mohylianska akademiia». *Fakultet ekonomichnykh nauk. Kafedra ekonomichnoi teorii*. URL: [http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/20380/Kulikovskiy\\_Bakalavrskaya\\_robota.pdf?sequence=1&isAllowed=y](http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/20380/Kulikovskiy_Bakalavrskaya_robota.pdf?sequence=1&isAllowed=y)

*Стаття надійшла до редколегії 29 липня 2022 року*